

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА – БЕОГРАД

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao Комисију:
Наставно-научно веће Филолошког факултета на VII електронској седници одржаној 26. априла 2021. године (Одлука бр. 1630/1, од 5. 5. 2021).
2. Састав Комисије:
  1. Др Милош Ковачевић, редовни професор, Универзитет у Београду – Филолошки факултет; ужа научна област: Савремени српски језик (Синтакса, Семантика и Стилистика); датум избора у звање: 1. 3. 1995.
  2. Др Вељко Брборић, редовни професор, Универзитет у Београду – Филолошки факултет; ужа научна област: Српски језик (Методика наставе српског језика и књижевности); Датум избора у звање: 26. 6. 2017.
  3. Др Милка Николић, ванредни професор, Универзитет у Крагујевцу – Филолошко-уметнички факултет; ужа научна област: Српски језик (Савремени српски језик и Методика наставе српског језика и књижевности); Датум избора у звање: 11. 7. 2018.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Снежана (Томислав) Милић
Датум и место рођења	17. X 1985, Јагодина, Р. Србија
Датум и место одбране мастер рада	Кандидат је дипломирао по старом студијском програму.
Научна област из које је стечено академско звање мастера	–

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Стилистика фигуративних израза у основној школи

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Снежане Милић *Стилистика фигуративних израза у основној школи* има 338 страница копуерски куцаног текста с проредом 1.0 (565 700 карактера без белина) и подељена је на следећих осам поглавља: I *Уводне напомене и избор теме* (9-10), II *Предмет научног истраживања* (11–12), III *Циљеви и методе истраживања* (13-14), IV *Хипотезе и очекивани резултати* (14–15), V *Корпус за истраживање и начин анализе* (15–16), VI *Досадашњи начини посматрања,*

проучавања и дефинисања (16–21), VII *Стање у српским уџбеницима* (22–311), VIII *Стање у српским приручницима* (312-), и IX *Закључак* (197–212). Испред тих девета текстуалних теми дисертације посвећених поглавља долази *Сажетак*, односно *Abstract* на српском, односно енглеском језику. А након закључка дата је списак извора и списак литературе.

Првих пет поглавља заправо припадају шире схваћеном уводном поглављу, јер се у њима одређују и описују: а) предмет дисертације, а то је попис и опис *стилских фигуративних јединица* које се обрађују у основним школама у Србији, у уџбеницима Српског језика и књижевности (читанкама, граматикама, радним свескама и/или наставним листовима и приручницима), старијег и новијег датума; потом б) циљеви и методе истраживања (циљ истраживања је осветљење структуре система *фигуративних израза* и типови одступања која постоје у уџбеницима како за млађе, тако и за старије разреде основне школе у односу на раније и нове планове и програме наставе и учења; док је основна метода истраживања *интегралностилистичка*, која подразумева интерференцију – лингвостилистичке и књижевностилистичке методе, с тим да је та метода комбинована са дескриптивном лингвистичком и иманентнокњижевном методом); в) затим хипотезе и очекивани резултати (издвојено је шест хипотезе, две основне и четири помоћне, од чије потврде или негације зависе и резултати дисертације); након тога је дат г) опис корпуса, који чине 94 штампана уџбеника од првог до осмог разреда основне школе (читанке, граматике, радне свеске и/или наставни листови и приручници), с тим да је већина уџбеника из 21. века, а најстарији је у првом издању штампан 1987. године; уз опис корпуса дат је и класификациони начин његове анализе, који подразумева разврставање ексцерпираних уџбеничких грађе у три категорије – *млађи разреди*, *старији разреди* и *приручници*, с тим да су у оквиру сваке категорије издвојене области *нетерминологизираних стилских фигура*, *терминологизираних стилских фигура* и *богаћења речника*. Након описа корпуса следи поглавље у коме се даје преглед литературе непосредно или посредно везане за тему дисертације. Чињеница да су у прегледу литературе највише места заузела објашњења (не)вербалне комуникације, односа између језика и стила, и различитих научних и уџбеничких тумачења суштине стилских фигура, на најбољи начин показују да стилистика фигуративних израза у основној школи готово да и није завређивала пажњу ни лингвиста, ни књижених критичара и теоретичара, па чак ни методичара језика и књижевности.

А изучавање фигуративних стилских израза, по мишљењу докторанткиње, омогућава реализацију једног од најважнијих задатака наставе матерњег језика, а то је развијање језичке културе: "Са свим видовима (писмених и усмених облика) изражавања потребно је интегрисати рад на *богаћењу језичке културе*. На овај начин остварује се један од најважнијих циљева наставе – конкретна примена знања о језику и граматици српског језика у извантекстовној стварности, а када је реч о предмету нашега рада – откривање *стилема* као интензификатора израза при тумачењу естетских и идејних вредности књижевних дела" (21).

Централно, најобимније и чисто истраживачко поглавље дисертације Снежане Милић јесте седмо поглавље насловљено: *Стање у српским уџбеницима*, које опсеже више од триста страница текста (стр. 21. до 311). То је поглавље подељено у два потпоглавља. У првом се обрађују уџбеници за млађе разреде основне школе (од 1. до 4. разреда основне школе), а у другом поглављу анализирају се уџбеници за старије разреде основне школе (од 5. до 8. разреда основне школе). Свако од тих потпоглавља подељено је на по четири потпотпоглавља, од којих се свако односи на уџбеничка издања појединог разреда (од првог до четвртог у првом потпоглављу, и од 5. до 8. у другом). У сваком од тих потпотпоглавља, тј. поглавља посвећених анализи уџбеника

за одређени разред основне школе најпре се даје списак уџбеника који су узети за корпус (читанке, граматике, радне свеске и/или наставни листови), а потом се фигуративни изрази анализирају с обзиром на то да ли су употребљени као: а) *нетерминологизирани стилски фигури*, б) *терминологизирани стилски фигури*, и в) у оквиру *богаћења речника* (с тим да је област богаћења речника много шира од области употреба самих стилских фигури, па самим тим укључује и многе "фигуративне" јединице које се не могу сматрати правим стилским фигурама). Након исцрпне анализе фигуративних изрази у уџбеницима за сваки од разреда основне школе, наализе која укључује безмало сваки пример начина помена фигуративног изрази и начина његовог уџбеничког презентовања – следи закључак, који показује који су фигуративни изрази присутни у којем разреду и на који начин су анализирани. Ти закључци су више него добар показатељ начина развоја усвајања фигуративних изрази од првог до осмог разреда основне школе. И не само то, него и показатељ колико и када нема "коресонденције" између претходећих и следећих разреда и њихових уџбеника у погледу степена (не)усвојености одређених фигуративних изрази, односно стилских фигури.

Истраживање *стања у српским уџбеницима* спроведено на основу *стилистичког* (односно *лингвостилистичког* и *књижевностилистичког*) приступа проблему постојања и вредновања *стилских фигуративних изрази* у свим разредима основне школе, показало је следеће:

1. У најмлађем узрасном периоду, дакле на нивоу првог разреда, нема терминологизираних *стилских фигури*, већ се у оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања запажају језичке појаве без њиховог именована. Различитом дидактичко-методичком апаратуром ученици се упућују на постојање *ономатопеја*, *хипербола* и *персонификација* на примерима из букварā, односно *епитета*, *поређења*, *персонификација* и *ономатопеја* – на примерима из читанки.

На почетку школског изучавања српског језика приступа се и садржајима којима се *богати речник* (*деминутивима* и *хипокористицима*; *аугментативима* и *пејоративима*; *полисемији*; *фразеологизмима*).

2. За други разред карактеристично је исто што и за први, с тим што се наведеним нетерминологизираним фигурама прикључују *контраст* и *метафора*, а званична именована *стилских фигури* почињу од „полудефиниције” *поређења* (које се посматра као нешто што карактерише реч *као* и уз помоћ чега се граде лепе песничке слике) и праве дефиниције *ономатопеје* [опонашање (имитирање) гласова, звукова из природе].

У области богаћења речника једнаким одредбеним синтагмама, појављују се *синоними*, *антоними*, *хомоними*; *деминутиви/хипокористици*, *аугментативи/пејоративи*; *право и преносно значење именица* и *придева* (у ову сферу *лексике* ученици се уводе преко именица и придева – који одређују особину неке друге именице, односно прилогā – којима се одређују глаголи).

3. У трећем разреду присутни су *полисемија* (у наставне садржаје уводи се као *вишезначност одређених лексема*) и *фразеологизми* – ученици се у оба термина упућују на *права* и *преносна значења речи* и продубљују се садржаји у вези са *деминутивима*, *аугментативима*, *синонимима*, *хипокористицима*, *пејоративима* и *хомонимима*, и даље само на нивоу препознавања, а не дефинисања.

Постепено се уочавају *језичкостилске* карактеристике. Скретањем пажње на речи којима се нешто улепшава, ученицима се без именована приближавају *епитети*. Надограђује се дефиниција изречена о *поређењу* у другом разреду и дефинише се нова *стилска фигури* – *ономатопеја*. Обради *стилских фигуративних изрази* у трећем разреду приступа се вишекритеријално – *епитет*, *поређење* и *контраст* приближени

су ученицима кроз описне придеве, *ономатопеја* – кроз глаголе и указано је на *семантичку* страну *фигуративних израза*, а именованим *персонификацијама* и *метафорама* из другог разреда придружују се, такође само на основу препознавања, дакле без именовања, *хипербола*, *контраст* и *иронија*.

4. И у четвртном разреду се *језичкостилским изражајним средствима* прилази са доживљајног становишта – од изазваних уметничких утисака и естетичке сугестије, до *језичкостилске* условљености, па се стога свим описно наведеним *фигурама* у трећем разреду основне школе придружују *асонанца* и *иронија*, продубљује се појам *поређења*, а дефинише се *персонификација*.

У вези са лексиколошким јединицама ученицима се приближавају *основно/пренесено* и *истозначно/блискозначно/вишезначно*; потом *речи које значе нешто умањено/увећано*; синоними, антоними, хомоними; *некњижевне речи*, *туђице* и *фразеологизми*.

5. Како је на нивоу петог разреда и ниво когнитивног и језичког развоја виши, поступношћу и селективношћу се продубљују већ дефинисана *поређења*, *ономатопеје* и *персонификације*, а терминолошки се одређује чак седам *стилских фигуративних израза*: *епитет*, *хипербола*, *градација*, *контраст*, *метафора*, *алузија* и *иронија*. До законитости појављивања и условљености настајања *метафора* ученици долазе поступно јер су још у претходним разредима откривали изражајност извесног броја *метафоричких слика*, па ће преко њих даље бити изведени закључци у вези са *алузијом*, а преко *поређења* – са *градацијом* и *контрастом*. Ове две *стилске фигуре* даље ће послужити за дефинисање још два *стилска фигуративна израза*: *хипербола* се објашњава уз помоћ *градације* (и увелико усвојеног *поређења*), а *иронија* се објашњава уз помоћ *контраста*.

Пети разред је прекретница и за усвајање терминологизиране *лексице*, која је у вези са *богаћењем речника*. Дефинисани су *деминутиви*, синоними и антоними; *некњижевне речи*, *туђице*, *позајмљенице*, *турцизми*, *дијалектизми*, *архаизми* и *анахронизми*.

6. У шестом разреду утврђује се градиво из претходних разреда, па су тако поновљене и продубљене дефиниције следећих *стилских фигуративних израза*: *поређење*, *ономатопеја*, *персонификација*, *епитет*, *градација*, *контраст*, *хипербола* и *иронија*. У анализираној грађи овог разреда нема *метафоре*, али је забележена терминологизација *апострофе*. Појављује се и наговештај *алитерације* кроз израз налик дефиницији (понављање сугласника у реченици и стиху).

Аутори уџбеника за шести разред посебну пажњу посвећују дефинисању *туђица* (*позајмљенице* – *романизми*, *грцизми*, *германизми*, *турцизми*) и *некњижевних речи* (*дијалектизми*, *жаргонизми*, *плеоназми*, *поштапалице* и *узречице*), а још су више продубљена сазнања у вези са *деминутивима* (*хипокористицима*) и *аугментативима* (*пејоративима*).

7. Када је реч о *лексиколошким* садржајима у седмом разреду, тежиште је на препознавању непознатих речи на основу контекста. Дате су веома јасне и прецизне дефиниције *деминутива/хипокористика*, *аугментатива/пејоратива*, *жаргона/сленга* и *фразеологизама/идиома*, опет вишекритеријално (преко морфолошке, синтаксичке и семантичке линије истакнуто је да се *фразеологизми* јављају у виду предлошко-падежних конструкција, синтагми или целих зависних односно независних реченица). Међу појавама које нарочито кваре језик посебан простор дат је *поштапалицама* као речима које додатно оптерећују и отежавају комуникацију.

У претпоследњем разреду основношколског образовања указано је на свих једанаест *стилских фигура* обрађиваних у претходним разредима и употпуњене су њихове дефиниције. Преко *поређења* и *контраста* ученицима је објашњена *словенска*

антитеза (као продужено поређење по супротности), а посредством *метафоре* дефинисани су *символ* и *алегорија*. С обзиром на већ усвојен термин *ономатопеје*, лако и једноставно су представљене још две *фигуре дикције* – *асонанца* и *алитерација*. Иако нису предвиђени Планом и програмом наставе учења у осмом разреду, поједини аутори дефинишу *парафразу*, *парадокс*, *реторско питање* и *синестезију*.

8. На крају осмог разреда ученици су постали богатији за познавање *ДВАДЕСЕТ стилских фигуративних израза*. Продубљена су знања у вези са *символом* и *алегоријом*, довођењем у директну везу са *метафором* и њима је придружена још једна нова *стилска фигура* – *метонимија*. О *апострофи* се говори у контексту *персонификације*, о *контрасту* – са гледишта *поређења*, а о *словенској антитези* – са тачке *проширеног драматичног поређења*.

Детерминисана је разлика између *моносемије* и *полисемије*, проширивањем сазнања у вези са *једнозначним* и *вишезначним речима*, и утврђени су наставни садржаји који се односе на *синонимију/антонимију/хомонимију*, те *жаргонизме* и *архаизме*. Уведена су још два нова појма – *историзми* и *неологизми*.

Осмо поглавље дисертације Снежане Милић бави се анализом фигуративних израза у *српским приручницима*. Анализирано је седам приручника којима се ученици и наставници испомажу у реализацији наставе српског језика и књижевности у основној школи, а то су: *Ђачки језички приручник: српски језик и језичка култура од петог до осмог разреда* – Јелена Журић; *Српски језички приручник* – Павле Ивић, Иван Клајн, Митар Пешикан, Бранислав Брборић; *Српски језик и књижевност од 5. до 8. разреда основне школе: репетиторијум градива са задацима за вежбање и проверу знања* – Добрила Летић и Јован Вуксановић; *Методика креативне наставе српског језика и књижевности* – Симеон Маринковић; *Стилске вежбе: 123 вежбања за самосталну обуку у писменом и усменом изражавању* – Милија Николић; *Практикум из методике наставе српског језика и књижевности (електронски извор)* – Милка Николић; *Књижевни појмовник (традиционални, теоријски и функционални појмови) за ученике од петог до осмог разреда основне школе* – Оливера Радуловић. Анализома су описане инваријантне и варијантне особине датих приручника, посебно с обзиром на (п)опис фигуративних израза и/или стилских фигура.

Показано је да приручници садрже двадесет и седам *стилских фигуративних израза* од којих је прецизно и јасно дефинисано седамнаест.

Из *лексичког* угла дефинисано је седамнаест начина *богађења језика* од укупно двадесет и четири, колико их је присутно у приручницима [*синоними*, *антоними*, *хомоними*, *деминутиви*, *аугментативи*, *хипокористици*, *пејоративи*; *вишезначне речи*; *туђице*; *позајмљенице* – *романизми*, *грецизми (грцизми)*, *турцизми*, *германизми*, *бохемизми (чехизми)*, *русизми*, *хунгаризми*, *англицизми*, *црквенословенизми* и *интернационализми*; *дијалектизми*; *архаизми*; *провинцијализми*; *анахронизми*; *жаргонизми*; *фразеологизми*; *термини*].

Девето поглавље је *Закључак*, који је у ствари одлично представљен сажетак истраживања употребе фигуративних израза у свим разредима основне школе – од првог до осмог. Сажетак је дат према критеријумима који су примењивани у анализи фигуративних израза у уџбеницима за поједине разреде основне школе. Уза све то, овако дат закључак показао је докторанткињино умеће синтетизовања (уопштавања) детаљаних на индуктивној методи заснованих истраживања.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Већ смо у претходно датом прегледу докторске дисертације, посебно у представљању резултата анализе фигуративних израза у уџбеницима за поједине разреде основне школе, посредно вредновали делове извршеног истраживања. Овде

ћемо се задржати на кључним местима која на најбољи начин указују на вредност резултата истраживања која доноси дисертација *Стилистика фигуративних израза у основној школи* Снежане Милић.

У дисертацији је представљена структуре система *стилских фигуративних израза* (а у контексту времена појављивања и разлога њиховог појављивања) у читанкама, граматикама и радним уџбеницима за ученике млађих и старијих разреда основне школе. Истраживање је проведено на корпусу од 87 уџбеника и 7 приручника за српски језик и књижевност у основној школи. Анализа је спроведена уз помоћ два критеријума, односно два плана посматрања – *вертикалног* и *хоризонталног*. *Вертикални* је спроведен анализирањем уџбеника од првог до осмог разреда, а *хоризонтални* – у оквиру сваког разреда понаособ, разматрањем читанки, граматика, радних свезака и/или наставних листова и приручника, у области књижевности, језика и културе изражавања, на основу чега су изведени јасни закључци о употреби фигуративних израза у основношколској настави.

У истраживању су јасно описани начини приближавања *стилских фигуративних израза* ученицима и показано на којем се узрасном нивоу и којим редоследом ученици упознају са *језичкостилским средствима*. При томе је посебна пажња посвећена објашњењу начина на које ученици уопште разликују поједине *стилске фигуре* (попут *метафоре*, *метонимије*, *симбола* и *алегорије*). Посебна пажња посвећена је улози *фигуративних израза* стварном доприносе самосталним стваралачким и истраживачким тенденцијама ученика, тј. у којој мери фигуративни изрази заиста утичу на ученички вокабулар и стил којим говоре у школи и ван ње.

Анализа је показала да је уџбеник једно веома важно наставно средство – основна литература и за ученике и за наставнике и то из најмање два разлога: као прво, уџбеник мора пратити план и програм наставе и учења, а као друго – мора бити квалитетно написан и уређен према посебним стручним и методичким критеријумима. Анализом грађе уз помоћ, превасходно, *лингвостилистичке* и *књижевностилистичке* методе, издвојене су како добре стране уџбеника, тако и пропусти у садржајима уџбеничких комплета и приручника, уз навођење предлога како да се уочени пропусти отклоне.

Готово сви аутори уџбеника за основну школу, у зависности од разреда за који су израђивали уџбеничке комплете, користе *идентичне текстове* да објасне *исте изразе* и износе *једнаке закључке* у вези са *истим стилско-језичким терминима*, што је донекле и разумљиво с обзиром на то да избор текстова не зависи од аутора. На тим текстовима аутори износе закључке у вези са *стилским фигурама* које јесу, а веома често – и нису предмет проучавања одређеног разреда према плановима и програмима наставе и учења, који, даље, *фигуративне изразе* не посматрају *системски*, у *целини целокупног образовања*, него пре свега *појединачно*, у вези са одређеним тематским језичким или књижевним садржајима.

Садржаји стилских фигуративних израза условљени су узрасним статусом ученика, друкчије речено: разредом у коме се обрађују. Тако се нпр. у млађим разредима основне школе садржаји фигуративних израза усвајају тако што су термини најпре описани без именована, потом су именовани, а на крају – дефинисани, уз појашњење њихових функција и облика. Дакле – усвајање функционише према принципу цикличних кругова сазнања, када ученици у континуираним нивовима изучавају и постепено усвајају језичке фигуративне садржаје. На пример, када је реч о *фразеологизмима*, на почетку школског изучавања српског језика нема увођења самог термина. Ипак, захваљујући пажљиво одабраној дидактичко-методичкој апаратури, ученици могу да схвате све најважније црте *фразеолошких јединица*, а потом на каснијем узрасту, опет захваљујући великом броју адекватних примера, могу да

систематизују своја знања и уоче *идиоматичност* као главну особину *фразеологизама*. Тиме је у потпуности је испоштован принцип хијерархизације према коме се пошло од тога каква су дечја искуства у свакодневној комуникацији када је реч о *фразеологизмима*, од чега су они састављени, шта се њима означава и која им је *стилистичка функција*, па самим тим и вредност у књижевном делу.

Снежана Милић је у анализи показала да су *тропи* – најфреквентније *фигуре* у уџбеницима основне школе, па је, следствено томе, њима и дат највећи значај. Иако је и *поређење* веома заступљена *фигура мисли*, како у млађим, тако и у старијим разредима основне школе, превага је, ипак, дата *епитету*, *персонификацији*, *метафори*, *алегорији*, *метонимији* и *симболу* над структурно-семантички једноставнијим *поређењем*, а потом и над *контрастом*, *словенском антitezом*, *градацијом*, *хиперболом*, *апострофом*, *иронијом* и *сарказмом*. Од *фигура конструкције* помиње се једино *реторичко (реторско) питање*, и то у малом броју уџбеника, што је показатељ да у плановима и програмима наставе и учења, па самим тим и у уџбеницима, не постоји јасан редослед/распоред/систем појављивања *фигуративних израза*, који мора зависити од нивоа образовања (ученика) и њихове лингвистичке утемељености.

Анализа је такође показала да су *стилски фигуративни изрази* нужни саставни део читанки, а *речи којима се богати лексички фонд* – граматика и радних свезака. Поједине граматике не садрже нити једно *стилско изражајно средство*, за разлику од читанки које, ипак, бележе извесне категорије *лексике* којом се богати (ученички) речник. То на посредан начин упућује на закључак о недовољној повезаности наставе књижевности и наставе језика. Ове две области понашају се потпуно аутономно, па је то разлог што је унутар читанки већи акценат на *стилским фигурама*, а у уџбеницима за граматiku и радним свескама – на *богаћењу речника*. По ауторкином мишљењу, један од начина превазилажења ове ситуације јесте да сви уџбеници (без обзира на то да ли је реч о читанкама, граматикама или приручницима), у *кључним речима* у оквиру наставних садржаја *морају* једнообразно *поседовати термине који се односе на стилске фигуративне изразе*, односно *лексику* којом се богати речник.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Снежана Милић, Боје у речнику 'Турцизми у српскохрватском језику' Абдулаха Шкаљића, *Узданица*, год. XVIII, бр. 1, Јагодина, 2021, ISSN 1451-673X, UDK 811.163'4373.45; 81'373.45-026.613 M51
2. Снежана Милић, Хијерархизација употребе тропа у уџбеницима за основну школу, *Српски језик*, XXVII, Београд, ISSN 0354-9259 (рад предат за штампу) M24

Оба рада, од којих је други тек у процесу рецензирања, тематски су директно везани за садржај докторске дисертације, а уз то су објављени или ће бити објављени у високатегоризованим часописима – у часопису категорије M51, односно M24.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Снежане Милић представља значајан допринос српској науци о језику, а посебно примењеној интегралној стилистици. У овој дисертацији се први пут системски анализира употреба *фигуративних израза у основној школи*, и то на веома богатом, исцрпном корпусу од 87 уџбеника и 7 приручника за српски језик и књижевност у основној школи. Први пут је материјал тог обима детаљно анализиран

у погледу употребе фигуративних и њима сродних израза, тј. израза који имају статус стилеме као минималне стилистичке јединице.

У дисертацији је дата анализе фигуративних израза у уџбеницима за сваки од разреда основне школе, анализе која укључује безмало сваки пример начина помена фигуративног израза и начина његовог уџбеничког презентовања, након чега је дати и закључак, који показује који су фигуративни изрази присутни у којем разреду и на који начин су анализирани. Ти закључци су више него добар показатељ начина развоја усвајања фигуративних израза од првог до осмог разреда основне школе. И не само то, него и показатељ колико и када, с једне стране, нема "кореспонденције" између претходећих и следећих разреда и њихових уџбеника у погледу степена (не)усвојености одређених фигуративних израза, односно стилских фигура, и колико изостаје "сарадња" језичких уџбеника и читанке у представљању система фигуративних израза.

У проведеној анализи докторанткиња је потврдила свих шест хипотеза свог дисертационог истраживања, и то:

1. актуелни планови и програми наставе и учења за извођење наставе Српског језика и књижевности не дају довољно простора *стилским изражајним средствима* како би она била адекватно приближена, прихваћена, препозната и усвојена од стране ученика;

2. планови и програми наставе и учења *фигуративне изразе* не посматрају *системски, у целини целокупног образовања*, него пре свега *појединачно* у вези са одређеним тематским језичким или књижевним садржајима;

3. међу *стилским фигурама* у основној школи неупоредиво се чешће сусрећу оне које потпадају под *тропе (значањске фигуре)* него оне које су *чисте (формалне, несемантичке) стилске фигуре*;

4. у уџбеницима (посебно у читанкама), појављује се знатно већи број *стилских фигура* од оних предвиђених планом и програмом наставе и учења;

5. не постоји ни у плановима и програмима наставе и учења ни у уџбеницима јасна системска „хијерархизација” *фигуративних израза*;

6. планови и програми наставе и учења и сами уџбеници, према (неписаном) правилу, не издвајају у *фигуративне изразе стилеме* које нису *стилске фигуре*.

Докторска дисертација Снежане Милић *Стилистика фигуративних израза у основној школи* прва је монографија посвећена стилематичном и стилогеном плану језичких јединица у основној школи, и као таква биће од непроцењиве користи не само за интегралну стилситику српског језика, него и за примеењену стилистику сарпскога језика и методику наставе српског језика и књижевности.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Снежане Милић *Стилистика фигуративних израза у основној школи* представља на научним критеријумима заснован добро урађени рад, у којем је показана кандидаткињина способност и за акрибичну језичку анализу као и њено добро познавање релевантне литературе из одређених научних области. Кандидаткиња је резултате свог истраживања представила систематично и прегледно, прецизно се служећи појмовно-терминолошким лингвистичким, књижевним и стилистичким апаратом. Докторска дисертација Снежане Милић је оригинално научно дело, које је на савремен начин и савременим методама представило једну вредну, и до сада готово потпуно необрађену интегралностиличку тему, посвећену употреби и усвајању фигуративних израза у основној школи. Закључци у дисертацији су изведени на основу анализе богатог корпуса од 87 уџбеника и 7 приручника за српски језик и књижевност у основној школи, и засновани на релевантној граматичкој и стилистичкој

литератури. Резултати ове дисертације ће, без сумње, бити добра основа и подстицај за даљња србистичка истраживања у области примењене стилистике.

IX ПРЕДЛОГ

На основу појединачних оцена, као и овде изнете укупне оцене дисертације, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати позитиван Извештај о оцени докторске дисертације Снежане Милић *Стилистика фигуративних израза у основној школи*, и упути га Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност, те да кандидата, по добијању сагласности, позове на усмену одбрану пред овом комисијом.

Комисија:

Др Милош Ковачевић, редовни професор

Др Вељко Брборић, редовни професор

Др Милка Николић, ванредни професор

Београд, 10. мај 2021. године